

RIJEČGRAČANIČKI GLASNIK
časopis za kulturnu
historijuBroj 47, godina XXIV
maj, 2019. [str. 139-142]

© Monos 2019

Priče iz djetinjstva– Sjećanja, u naraciji Senahida Kahrimanovića

Mr. sc. Fatima Bećarević

U pričama koje objavljujemo u ovoj rubrici Senahid Kahrmanović donosi fragmente iz sjećanja na neke upečatljive događaje i likove iz djetinjstva i rane mladosti. Vraćajući se u prošlost, narator se nostalgично prisjeća djetinjstva u jugoslavenskom periodu, u vremenu koje je obilježilo uvođenje modernijih tehnologija i sukobljavanje s patrijarhalnim načinom života. U fokusu ove proze su događaji koji su se u desili u okviru uže porodice čime je prezentirana uža perspektiva svijeta i postupno otkrivanje značaja kolektiviteta koji postaje veći tokom procesa razvoja i sazrijevanja. Priče prate dječakovo odrastanje, spoznaju društvenih pojava, ali i usvajanje određenih vještina, važnih za opstanak dječaka unutar društva. Kahrmanovićeve priče odlikuje bogatstvo jezika koje se ogleda u upotrebi arhaizama, lokalizama i topovima karakterističnih za okolinu Gračanice.

Ključne riječi: djetinjstvo, odrastanje, nostalgija, priča

U pričama koje objavljujemo u ovoj rubrici Senahid Kahrmanović donosi fragmente iz sjećanja na neke upečatljive događaje i likove iz djetinjstva i svoje rane mladosti. Sa izvjesnom dozom nostalgije, vraća se u prošlost, u neko vrijeme, podmaklo desetak i više godina iza Drugog svjetskog rata, u kome narator iz perspektive dječaka opisuje život unutar jedne obične seoske porodice i sela u kojem se živjelo na granici između “patrijarhalnosti i modernosti”. Najvažnija zajednica koja se spominje u ovim pričama je porodica, njeni najbliži članovi i njihove zgrade i nezgode. Iako je jasno da se radi o životu na selu u kome dominira muslimansko stanovništvo, vjerski aspekt se ne ističe, a odrednice identiteta ni na jednom mjestu se ne vežu

za pripadnost grupi, etničkoj ili nacionalnoj zajednici, nego uvijek na pripadnost užoj porodici ili njenim članovima. Na osnovu toga vidljivo je da se pogled na stvarnost u kojoj dječak odrasta ne mijenja, bez obzira na vremenski odmak i perspektivu u kojoj nastaje, te da “tekst djeluje na stvarnost svijeta samo putem našeg pogleda koji se u svakoj epohi na nekim rečenicama zaustavlja, a preko drugih preljeće ne primjećujući ih.”¹ Upravo iz tog razloga interesantno je Kahrmanovićevo vraćanje u prošlost i oblikovanje naracije u vremenu udaljenom od svakodnevnice u kome naracija nastaje.

Kahrmanovićeви likovi su otac, majka, sestra, Ibro Ibrin, Naza Mehmedovica, Mina Mujkuša, strina Malešička i drugi članovi zajednice kod kojih je naglašena vertikalna linija identiteta i pripadnost pojedinim porodicama. Dječija perspektiva naglašava važnost pripadnosti porodici zato što drugu pripadnost ne poznaje i ne razumije. Stoga je i naracija oblikovana unutar konteksta koji je uvijek usko vezan za užu porodicu i zajednicu, a likovi slikovito obojeni osjećanjima, jasnim slikama koje izviru iza oštrih rezova sjećanja na život i muku koja je dio svakodnevnice. Način na koji su prikazani patrijarhalni odnosi i organizacija unutar porodice Rizvić² bi nazvao poetikom podnošenja sudbine, bez potrebe da se osvrne na značenja i simboliku pojedinih događaja. Međutim, današnja čitalačka perspektiva podrazumijeva postojanje kritičkog pogleda na nostalgiju koja ne podrazumijeva samo uspostavljanje sjećanja na vrijeme kad dječak sazrijeva i upoznaje svijet, nego i na uočavanje uspostave lične genealogije od koje počinje rađanje otpora kod dječaka, inačenje i nadmudriavanje drugih.

Patrijarhalna organizacija porodice i podjela uloga po principu muške dominacije i vladanja, dječaku otvara prostor za mani-

pulaciju i pronalaženje vlastitih načina kako bi došao do cilja. Onda kada spozna šta je javna sramota, u priči “Gologuz”, dječak spoznaje i mogućnost manipulacije istom i koristi taktike sramoćenja porodice kako bi došao do svojih ciljeva kao što je slučaj u priči “Violina”. U priči “Gologuz” dječak biva kažnjen i u potpunosti nag prolazi kroz selo. Iako nema nikog da ga vidi, on se cijelo vrijeme skriva iza krave i nastoji što prije doći u sigurnu zonu vlastitog dvorišta. Navedeni događaj kod dječaka budi svijest o važnosti kolektiviteta i mogućnosti ismijavanja od zajednice, pa i golotinja koja je normalna u unutrašnjem prostoru doma gdje se odjeva i kupa, postaje incident koji najavljuje ulazak u predbubertetsku fazu razvoja. U priči “Violina” dječak više sa kućnog praga i uznemirava cijelo selo ne bi li na taj način nagovorio roditelje da ispune njegovu želju i kupe mu violinu. Na taj način prikazuje se kako dječak u fazi ranog puberteta spoznaje mogućnost drugačijeg ovladavanja svijetom i uspostavljanja sistema moći. A da je moć u rukama oca vidi se u priči “Glava na panju”, pravoj maloj drami, u kojoj otac u afektu i naletu ljutnje napada dječaka i prilazi mu sa namjerom da poćini čedomorstvo. Ulazak u novi, zreliji svijet opisuje se i u priči “Horoz”, u kojoj je opisan prvi dječakov izlazak u “svijet odraslih”, odlazak na pijacu i pokušaj bavljenja trgovinom. Navedena priča obiluje brojnim lokalizmima i zavičajnim odrednicama na osnovu čega se pruža mogućnost rekonstrukcije prošlosti koja je iščezla.

Interesantna je pozicija majke koja u vrijeme dok je otac na službenom putu preuzima brigu za porodicu i za raspodjelu odgovornosti, a u vrijeme kad su svi na okupu postaje objekt preko kojeg se iskaljuje bijes i ogorčenje zbog loših postupaka dječaka. Majka rađa i brine za dječaka i njegovu sestru, ali se njena bol i zasluge umanjuju u odnosu

1 Malauf, Amin. (2003.) *Ubilački identiteti*, Paideia, Beograd

2 Rizvić, Mushin (1994) *Panorama bošnjačke književnosti*, Sarajevo: Ljiljan

na oca, pa tako bol u povrijeđenom očevom prstu biva važnija i veća od poroda, kojeg ona sama iznese u priči “Moj brat”. Uvođenje novih tehnologija, struje i rasvjete dječaku-naratoru otvara novi svijet kojem se divi, ali ga istovremeno ne razumije i na pomalo komičan način doživljava, kao što je slučaj u priči “Visoki napon”. Nezaobilazan dio priča o djetinjstvu generacija rođenih prije osamdesetih svakako su priče o prikazama i duhovima u kojima se govori o nadnaravnim stvorenjima i neobičnim pojavama. Priča “Prikaza” jedna je od najboljih priča o strahu u kojoj je preciznim opisima prikazan strah i bespomoćnost uplašenog dječaka koji ne zna gdje poći.

Priča “Svi su joj halalili” reprezentira događaj iz prošlosti na osnovu koga se na najbolji način može vidjeti organizacija i raspored uloga unutar patrijarhalnog društva koje je možda i starije od onog u kome žive likovi Kahrimanovićeve priče “Priča iz djetinjstva”. Tumačenje navedene priče podsjetilo bi na Nametkove, Dizdarevićeve ili Kikićeve proze u kojima se svjedoči o bespomoćnosti žene i okoštalosti tradicije. Brak kao najstarija institucija društva zasniva se na pogodbi i dobrom dogovoru u kome se položajem pregovarača mjeri težina i vrijednost date riječi. “I dogovoriše se da u prvi utorak Ibri sa sinovima dođe po Almasu. Pošli su kućama, a da niko ništa nikome nije čestitao. Sreću su zaželjeli.” Zanimljiva je i činjenica da materijalni dio dogovora dobija primat u odnosu na reproduktivnu ulogu sudionika bračne zajednice zbog čega Almasin brat ostavlja budućem zetu, starini Ibri mogućnost dogovora o nasljedstvu njegove sestre. “Neka te pripazi i dobro posluži do kraja tvoga života zete, a vas dvoje ćete se dogovoriti o nasljedstvu. Pazi je kao i svoju djecu. Jedino mi je žao što mi baš ona nikada neće roditi sestrića.” Kao što život nema značaja mimo zajednice tako ni smrt ne biva izolovana iz kolektiva, te Almasi na dženazi svi halale, pa i hodža koji je svjestan toga da je nepravda počinjena.

Bogatstvo jezika koje se ogleda u upotrebi brojnih arhaizama i lokalizama potvrđuje svijest o prolaznosti vremena i promjenjivosti koja se odražava na svemu pa i na jeziku, a vidljiva je u potrebi naratora da dodatno pojašni i obrazloži narodne termine, lokalizme i one riječi koje imaju posebna značenja unutar porodice kao najmanje jedinice koja može imati svoj univerzalni jezik sa posebnim značenjima. Osim lokalizama, Kahrimanovićeve priče odlikuju i toponimi karakteristični za Stjepan Polje i okolinu Gračanice, u koju je smještena radnja većine priča.

Navedene priče ne donose samo lično sjećanje na prošlo vrijeme, nego i generacijsko sjećanje na godine koje nisu toliko daleko u prošlosti koliko su tehnološki udaljene od sadašnjeg vremena. Njihov narator je iskoristio priliku da ispriča priču o jednom djetinjstvu, uklopljenom u generacijski okvir, o kome se u lokalnim okvirima malo pisalo i koji tek treba da bude predstavljen široj javnosti.

LITERATURA:

1. Malauf, Amin. (2003.) *Ubilački identiteti*, Paideia, Beograd
2. Rizvić, Mushin (1994) *Panorama bošnjačke književnosti*, Sarajevo: Ljiljan

SUMMARY

CHILDHOOD STORIES – MEMORIES, IN THE NARRATION OF SENAHID KAHRIMANOVIC

In the stories we publish in this section, Senahid Kahrimanović brings fragments from memory to some striking events and characters from childhood and early youth. Back in the past, the narrator nostalgically remembers childhood in the period of Yugoslavia, at a time marked by the introduction of more modern technologies and conflict with the patriarchal way of life. The focus of storytelling in most stories is the events that happen within the immediate family, representing the narrow perspective of the world and the

gradual discovery of the importance of collectivity whose significance becomes greater during the process of development and maturation. The stories follow boy's growing up, the realization of social phenomena, and the adoption of certain skills important for the survival of boys within the

society. Kahrmanović's story is distinguished by the richness of the language reflected in the use of archaisms, localisms and toponyms characteristic for surroundings of Gračanica., Key words: childhood, growing up, nostalgia, story

Mirela Kulovic Negdje u daljini 35x28 cm Olovka na papiru